

ARCHÉ

Tutéž otázku si však můžeme položit v případě úhrnu (nebo snad „celku“?) všeho, tedy veškerenstva. Kde se vzala ta udivující, až neuvěřitelná rozmanitost, jakou můžeme ve světě kolem sebe pozorovat? Odkud se bere ta překvapivá naivita otázek po tom, co je tím „prvním“, tím pro vše další rozhodujícím, protože jedním jediným a prvotním původcem a zdrojem té nepřehledné mnohosti a rozmanitosti? Kde se u starých Řeků vzala ta úžasná drzost otázky po *arché*, tedy po tom, co je tím prvním, ale zároveň tím vládnoucím, vševládnoucím, nade vším panujícím pramenem všeho jednotlivého? Ovšem, někteří nebyli přesvědčeni, že jde o jednu jedinou *arché*, ale připouštěli třeba několik *archai*; byli monisté, ale také byli i pluralisté. Ba dokonce někteří připouštěli rozsáhlou, snad i nekonečnou rozmanitost rozličných *archai*. Ale odkud to přesvědčení, že vedle všeho toho nejrozmanitějším způsobem se vyskytujícího a pohyblivého i nehybného „jsoucího“ tu je ještě něco jiného, co je „za“ tím a snad „nad“ tím, tím vládnoucím? To je něco, co přežilo a přežívá vlastně dodnes, s čím dokonce počítá i dnešní astrofyzika a teoretická fyzika: jsou tu jednak nějaké ty poslední cihličky či kostičky, ale také řada různých „konstant“ a „formulí“, a tak říkajíc „principů“, obecných pravidelností a všezahrnujících zásad, různými způsoby vykládaných, ale všeobecně uznávaných.

(Písek, 150320-2.)